

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 16 § i lagen om vattentjänster

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om vattentjänster ändras till den del den gäller utlämnande av miljöinformation och information.

Det föreslås att de bestämmelser om rätten att ta del av en handling som ingår i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet skall tillämpas på sådan miljöinformation som gäller kvaliteten på och mängden av rå- och hushållsvatten samt avledande och behandling av avloppsvatten även i sådana vattentjänstverk på vilka lagen om offentlighet i

myndigheternas verksamhet enligt gällande lagstiftning inte tillämpas.

I ändringen har de grundlagsstadgade kraven i fråga om information och miljö beaktats. Författningen är nödvändig för genomförande av direktivet om allmänhetens tillgång till miljöinformation och i synnerhet för precisering av begreppet myndighet som avses i direktivet.

Avsikten är att lagen skall träda i kraft senast den 14 februari 2005.

MOTIVERING

1. Nuläge

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/4/EEG om allmänhetens tillgång till miljöinformation och om upphävande av rådets direktiv 90/313/EEG, nedan direktivet om offentlighet för miljöinformation, genomförs den i Århus i juni 1998 ingångna konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (FördrS 122/2004). Syftet med direktivet är dessutom att förbättra offentligheten när det gäller miljöinformation i jämförelse med gemenskapens tidigare regelverk, med beaktande även av utnyttjandet av nya elektroniska hjälpmedel för att ge information, samt att

klarlägga och precisera definitionen av miljöinformation och precisera omfattningen av begreppet myndighet då det är fråga om offentlig tillgång till miljöinformation.

I artikel 2 i direktivet definieras bl.a. begreppet miljöinformation och de offentliga myndigheter vilkas verksamhet omfattas av offentligheten när det gäller miljöinformation. Artikel 3 i direktivet gäller tillgång till miljöinformation på begäran, artikel 4 grunder för sekretess och undantag från offentlighet när det gäller miljöinformation, artikel 5 avgifter, artikel 6 tillgång till rättslig prövning, artikel 7 aktiv spridning av miljöinformation, artikel 8 kvaliteten på miljöinformation och artikel 9 tillgång till rättslig prövning. För att direktivet skall kunna genomfö-

ras skall medlemsstaterna se till att deras lagstiftning är förenlig med direktivet senast den 14 februari 2005.

I Finland gäller lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) allmänt offentlighet i fråga om sådan information som myndigheterna förfogar över samt aktiv produktion av information. Dessutom bestäms om aktiv produktion av information i anknytning till miljöinformation i gällande bestämmelser om miljöförvaltningen, exempelvis i lagen om miljöförvaltningen (55/1995). Miljöskyddslagen (86/2000) och miljöskyddsförordningen (169/2000) innehåller bestämmelser om offentligheten så, att lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet skall tillämpas på tystnadsplikten för den som utför uppgifter som avses i miljöskyddslagen. Dessutom har det bestämts att uppgifter som gäller utsläpp och kontroll beträffande verksamheten samt uppgifter om miljö kvalitet inte kan vara sekretessbelagda. I räddningslagen (468/2003) ingår särskilda bestämmelser om information när det gäller farliga situationer. Myndigheternas verksamhet regleras även i förvaltningslagen (434/2003), lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) och förvaltningsprocesslagen (586/1996). Gällande allmän lagstiftning stämmer överens med direktivet och det är inte nödvändigt att ändra den för att genomföra direktivet.

Utgångspunkten när det gäller att genomföra direktivet är att offentlighet när det gäller miljöinformation grundar sig på allmän lagstiftning om offentlighet och övrig lagstiftning som gäller förvaltningen.

Begreppet offentlig myndighet i direktivet har ansetts problematiskt med hänsyn till 4 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Denna omständighet konstateras även i regeringens proposition med förslag till godkännande av Århuskonventionen (RP 165/2003 rd). Enligt artikel 2 punkt 2 i direktivet avses med offentlig myndighet a) statlig eller annan offentlig förvaltning, inbegripet offentliga rådgivande organ på nationell, regional eller lokal nivå, b) fysiska eller juridiska personer som har offentliga förvaltningsuppgifter enligt nationell lag, inklusive särskilda uppdrag, verksamheter eller tjänster som rör miljön och c) fysiska eller juridiska

personer med offentligt ansvar eller offentliga uppgifter, eller som tillhandahåller offentliga tjänster som har samband med miljön under överinseende av ett sådant organ eller en sådan person som anges i a eller b ovan. Medlemsstaterna kan föreskriva att denna definition inte skall omfatta organ eller institutioner när de handlar i egenskap av dömande eller lagstiftande myndighet.

Den definition av begreppet myndighet som ingår i 4 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet täcker artikel 2 punkt 2.a i direktivet. Enligt lagens 4 § 2 mom. jämföras med myndighet även sammanslutningar, inrättningar, stiftelser och enskilda personer som utövar offentlig makt och som enligt en lag, en bestämmelse eller en föreskrift som meddelats med stöd av en lag eller en förordning utför ett offentligt uppdrag. Bestämmelsen uppfyller definitionen i artikel 2 punkt 2.b i direktivet. Enligt definitionen i artikel 2 punkt 2.c i direktivet är utövning av offentlig makt däremot ingen förutsättning. Finland gav den 7 juni 2001 då direktivet godkändes i rådet ett uttalande om att Finland betraktar exempelvis vattentjänstverk som dylika aktörer. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande om statsrådets skrivelse (GrUU 1/2001 rd) att begreppet myndighet bör förtydligas och till denna del är det ändamålsenligt att i fråga om det nationella genomförandet koncentrera sig närmast på att komplettera speciallagstiftningen till behövliga delar i stället för den allmänna lagstiftningen om offentlighet.

Det myndighetsbegrepp som avses i artikel 2 punkt 2.c i direktivet är mycket vidsträckt. I bestämmelsen avses inte sådan verksamhet som skulle kunna betraktas som i 124 § i grundlagen avsedda förvaltningsuppgifter utan snarare serviceproduktion. Direktivet förutsätter att tjänsten ordnas under myndigheternas övervakning, vilket i detta sammanhang torde betyda någon annan typ av myndighetsövervakning än exempelvis i lag definierade uppgifter för tillsynsmyndigheter. Vidare skall det enligt direktivet vara fråga om offentliga tjänster, vilket torde betyda att tjänsten till sin natur är en sådan basservice som kan krävas av samhället. Tjänsterna skall enligt direktivet ha samband med miljön.

I den nationella beredningen av direktivet har man utgått från att de krav som anges i direktivet skall tillämpas på alla vattentjänstverk som sörjer för allmännyttiga tjänster enligt lagen om vattentjänster. Såsom producenter av i direktivet avsedda tjänster kan exempelvis inte anses energiproduktion, energinätjänster eller teletjänster eftersom dessa inte har direkt samband med miljön. Av vattentjänsterna har i synnerhet avloppshandling, behandling och avledandet av avloppsvatten samband med miljön. Lagen om vattentjänster innehåller bestämmelser om vattentjänstverkets skyldighet att dra försorg om kvaliteten på vattnet. Bestämmelser om kvalitetskrav som skall ställas på hushållsvatten ingår i hälsoskyddslagen (763/1994) och i förordningar av social- och hälsovårdsministeriet som har utfärdats med stöd av lagen. Även information om mängden av och kvaliteten på rå- och hushållsvatten kan anses ha betydelse med tanke på tillgången till miljöinformation. Däremot har uppgifter som hänför sig till processer och inrättningens övriga uppgifter som hänför sig till verksamheten inte samma betydelse med tanke på direktivets tillämpningsområde.

I artikel 2 i direktivet definieras begreppet miljöinformation. Med miljöinformation avses enligt förslaget i den nationella lagstiftningen all slags information som hänför sig till miljön i samma utsträckning som i artikel 2 punkt 1 i direktivet. Allmänheten har också för närvarande tillgång till miljöinformation om inrättningar och deras verksamhet då miljöskyddslagen och vattenlagen tillämpas på verksamheten via bestämmelserna om offentlighet som hänför sig till dessa författningar. Avsikten är inte att ändra det nuvarande läget till denna del. Enligt förslaget har det dock ansetts nödvändigt att i fråga om vattentjänstverken särskilt precisera att då det gäller rå- och hushållsvatten skall den miljöinformation som avses i direktivet kunna vara information om just kvalitet och mängder, varav följer att all den information som vattentjänstverken förfogar över och som hänför sig till leverans av vatten inte automatiskt skall betraktas som miljöinformation.

I 24 och 25 § i språklagen (423/2003) ingår också bestämmelser om språklig betjäning när det gäller producenter av enskilda för-

valtningstjänster och offentliga tjänster. Bestämmelserna i språklagen gäller som sådana redan för närvarande exempelvis enskilda som producerar avfallshandlings- och vattentjänster.

2. Förslagen ändring

Det föreslås att 16 § i lagen om vattentjänster ändras så, att ett omnämnande av offentligheten i fråga om handlingar fogas till rubriken för paragrafen. Det föreslås att till paragrafen fogas nya 3 och 4 mom. enligt vilka lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet skall tillämpas på all sådan i direktivet avsedd miljöinformation som hänför sig till kvaliteten på eller mängden av vattentjänstverks rå- och hushållsvatten samt avledande och behandling av avloppsvatten.

Enligt 5 § i lagen om vattentjänster har kommunen en allmän skyldighet att ansvara för det allmänna utvecklandet av vattentjänsterna inom sitt område. Enligt lagens 6 § skall kommunen se till att åtgärder vidtas för inrättande av erforderliga vattentjänstverk inom kommunens område. Lagen kräver inte att verksamheten vid vattentjänstverken ordnas som kommunens verksamhet, men kommunen ansvarar i sista hand för att det finns nödvändiga vattentjänster inom dess område. Därför är det motiverat att utsträcka de föreslagna bestämmelserna om offentlighet när det gäller handlingar till att gälla även alla vattentjänstverk oberoende av hur omfattande deras verksamhet är. Offentligheten när det gäller informationen föreslås gälla all miljöinformation som definieras i direktivet. Sådan information är i synnerhet i paragrafen nämnd information som hänför sig till kvaliteten på och mängden av rå- och hushållsvatten eller behandling och avledande av avloppsvatten. Författningen föreslås också gälla sådana vattentjänstverk på vilkas verksamhet offentlighetslagen för närvarande inte tillämpas.

Sådan information som gäller exempelvis uppgifter som hänför sig till verkets verksamhet och som är väsentliga med tanke på den allmänna säkerheten när det gäller vattenförsörjning och vattentjänster anses dock inte vara miljöuppgifter. Enligt förslaget skall inte heller affärshemligheter eller

processuppgifter falla inom tillämpningsområdet. På sekretess tillämpas det som i övrigt anges i offentlighetslagen. Eftersom bestämmelserna om ändringssökande i 33 § i offentlighetslagstiftningen inte som sådana är tillämpliga på alla i denna paragraf avsedda vattentjänstverk, bestäms separat om ändringssökande till denna del.

3. Propositionens verkningar

Propositionen kommer att förbättra medborgarnas tillgång till miljöinformation även i fråga om sådana vattentjänstverk som för närvarande inte omfattas av tillämpningen av offentlighetslagen. Propositionen bedöms inte heller ha några nämnvärda ekonomiska konsekvenser för de enskilda serviceproducenterna.

Propositionen bedöms inte ha några betydande konsekvenser för miljön.

De föreslagna ändringarna är nödvändiga för att direktivet skall kunna genomföras.

4. Beredningen av propositionen

Regeringens proposition har beretts som

tjänsteuppdrag vid miljöministeriet, justitieministeriet, jord- och skogsbruksministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. Utlåtande om propositionen har begärts hos justitieministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, Nylands miljöcentral, Västra Finlands miljöcentral, Birkalands miljöcentral, Finlands Kommunförbund, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Miljöföretagens Förbund, Jätelaitosyhdistys, Vatten- och avloppsverksföreningen i Finland och Finlands naturskyddsförbund.

Sex utlåtanden kom in. Av remissinstanserna understöds förslaget av ministerierna, Vatten- och avloppsverksföreningen i Finland och Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund.

5. Ikraftträdande

Avsikten är att lagen skall träda i kraft senast den 14 februari 2005. Direktivet skall genomföras nationellt senast nämnda datum.

Med stöd av vad som anförts ovan förelägs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 16 § i lagen om vattentjänster

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 9 februari 2001 om vattentjänster (119/2001) rubriken för 16 § och *fogas* till 16 § nya 3 och 4 mom. som följer:

16 §

Upplyningsplikt och offentlighet i fråga om handlingar

På tillgången till information ur ett vattentjänstverks handlingar som innehåller miljö-

information om kvaliteten på råvatten eller hushållsvatten eller om behandling och avledande av avloppsvatten samt på skyldigheten att främja tillgången till dylik miljöinformation tillämpas det som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

I beslut av ett vattentjänstverk, med vilket

har avgjorts ett ärende som gäller rätt att ta del av en handling, får ändring sökas genom besvär hos en sådan behörig förvaltningsdomstol som avses i 12 § i förvaltningspro-

cesslagen (586/1996) enligt vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 29 oktober 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Miljöminister *Jan-Erik Enestam*